

Moa Ryberg

Deltagare i internationella akademien och praktikant på Centerpartiets Brysselkansli

Europaparlamentet

26/3-2021

Kan EU äta den kinesiska kakan och fortfarande ha den kvar?

När jag landade i Bryssel i slutet av januari kände jag en stor tacksamhet och en stark optimism. Tacksamhet inför att få möjligheten att faktiskt kunna genomföra min praktiktermin trots pandemi, och optimism inför att det nya året skulle innebära vaccin och bättre beredskap inför pandemins lamsläende konsekvenser. Tacksamheten består men optimismen har börjat svaja. Den långsamma vaccinationstakten liksom tillgången till vaccin bekymrar och flera EU-länder står nu inför en tredje våg. Känslan, eller snarare mottot, att "allt kommer bara att bli bättre" här i Belgien har svärtats av nya liksom förlängda restriktioner. Som tur är fortsätter det fantastiska EU-maskineriet att spinna på oberoende av världstillståndet, om än iklätt certifierade munskydd och under digitala former med svajig internetuppkoppling.

Jag måste erkänna att under mina studier i stats- och freds- och konfliktvetenskap har jag upprepar kritiserat EU:s utrikespolitik i hemtentor och uppsatser genom att lägga fram otaliga empiriska exempel på Unionens tandlöshet. Men att få vara på plats i Europaparlamentet har faktiskt fått mig att tänka om.

Det tåls att upprepa att EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik är en produkt av 27 medlemsländers viljor vilket förutsätter en grundläggande tandlöshet. Dessa viljor styrs av olika ideologier, historia, ekonomiska intressen och andra faktorer som i sin tur påverkar de relationer som medlemsländerna har till andra länder och aktörer i världen. EU:s utrikes- och säkerhetspolitiska relevans hämmas i ett senare led av att alla stora beslut fattas enhälligt. Det skapar en inbyggd passivitet där den enda troliga lösningen är att istället fatta beslut genom kvalificerad majoritet. Givet den utvecklingen inom EU som vi ser idag är en ändringsbeslutsregel närmare en utopi än verklighet.

En verklighet som är påtaglig, i synnerhet i Bryssel, är att det bereds för globala maktskiften. Som många säkert skulle säga redan har hänt. Under mina två månader på Europaparlamentet har vår liberala partigrupp Renew Europe antagit en nytt positionspapper för relationen mellan EU och USA liksom ett nytt Blueprint för EU-Kina-strategin. Dessutom antog Europaparlamentet en ny strategi för EU:s relationer med Afrika den 25 mars. Detta är bara några exempel på vad som skett på gruppnivå i och vad Europaparlamentet har röstat igenom. Vad de alla har gemensamt, vissa mer än andra av uppenbara skäl, är ett utökat fokus på Kina.

I skrivande stund var det bara dagar sedan Kina med besked införde sanktioner mot fyra europeiska enheter och mot tio européer.¹ Bland dessa finner vi två svenskar. Björn Jerdén, chef för Utrikespolitiska Institutets Kinacentrum är en av de tio namngivna européerna. Den andra är Liberalernas Europaparlamentariker Karin Karlsbro som är medlem i Europaparlamentets subkommitté för mänskliga rättigheter, som i sin helhet har blivit sanktionerad. Sanktionerna innebär inreseförbud till landet, vilket också drabbar de sanktioneras familjer och arbetsplats. Orsaken till detta är att EU tidigare samma dag införde sanktioner mot fyra kinesiska medborgare och ett kinesiskt säkerhetsföretag. Nu återkommer vi alltså, drygt 300 ord senare, till en av anledningarna till varför min tid på Europaparlamentet har fått mig att tänka om vad gäller EU:s utrikespolitiska tandlöshet.

Den 22 mars hade utrikesrådet, som består av alla medlemsstaters utrikesministrar, ett möte där man beslutade om att införa restriktiva åtgärder mot elva personer och fyra enheter som är ansvariga för allvarliga kränkningar av och brott mot mänskliga rättigheter

---

¹ [Foreign Ministry Spokesperson Announces Sanctions on Relevant EU Entities and Personnel \(fmprc.gov.cn\)](http://fmprc.gov.cn)

Moa Ryberg

Deltagare i internationella akademien och praktikant på Centerpartiets Brysselkansli

Europaparlamentet

26/3-2021

i Kina, Nordkorea, Sydsudan, Libyen, Eritrea och Ryssland. Därtill beslutade man om att införa sanktioner mot elva personer med ansvar för militärkuppen i Myanmar. Det som är nytt är att unionen nu kan rikta sanktioner mot individer och olika typer av entiteter som är ansvariga för allvarliga människorättskränkningar och brott mot mänskliga rättigheter. Dessutom innefattas andra allvarliga kränkningar som relaterar till rättsstatens principer, demokrati och mänskliga rättigheter i det som är sanktionsberättigande. Detta möjliggörs av EU:s nya Magnitsky-lagstiftning som antogs i december förra året. En lagstiftning som våra europaparlamentariker, tillsammans med Renew Europe, har arbetat hårt för att förverkliga. Magnitsky-lagen är ett välkomnat tillskott i EU:s utrikespolitiska verktygslåda vad gäller att stå upp för mänskliga rättigheter och fördöma de som allvarligt och systematiskt inskränker dessa.

Det är dock med allvarlig ton som vi behöver prata om Kina. Ur ett svenskt- liksom EU-perspektiv går det inte längre att ignorera elefanten i rummet. Som tidigare nämnt är det, utifrån mina två månader på Europaparlamentet, tydligt att EU är reaktiva mot att det är Kina som håller i pennan när den globala maktbalansen ritas om. Nämnvärt är att EU-Afrika-strategin omnämner Kina otaliga gånger till skillnad från den tidigare där en sökning på "Kina" i dokumentet gav endast en träff. Med det sagt är det minst sagt kontroversiellt att EU i december gjorde en principiell överenskommelse om att upprätta ett investeringsavtal (CAI) med Kina efter sju år av förhandlingar. Innan CAI kan träda i kraft måste avtalets innehåll godkännas av Kina, Europeiska rådet och Europaparlamentet. Planen är att det ska ske under första halvan av 2022. Avtalet innebär väldigt kortfattat förbättrade möjligheter för Europeiska företag att investera på den kinesiska marknaden, förhindrar kinesiska statsägda företag att diskriminera Europeiska företag och binder parterna till att säkerställa hållbar utveckling (tex genom att effektivt implementera Parisavtalet). CAI har marknadsförts av Kommissionen, som är ansvariga för att förhandla avtalet, som ett banbrytande investeringsavtal då EU är de första i världen att villkora hållbar utveckling i ett handels- eller investeringsavtal med Kina. Det ska inte stickas under stolen att det är en enorm bedrift att man binder Kina till att öka investeringar i grön- och hållbar tillväxt och till olika multilaterala klimatavtal och mål. Det är positivt att EU ökar sin handel med Kina men det problematiska med CAI är att överenskommelsen har slutits i tider när Kinas respekt för mänskliga rättigheter är i botten.

Ett av flera exempel på detta är situationen i provinsen Xinjiang där regimen under en längre tid tillfångatagit mellan en till tre miljoner uigurer och placerat dem i "omskolningsläger", i själva verket koncentrationsläger, för att utplåna minoritetens språk, kultur och religion. Den kinesiska staten förnekar ihärdigt att dessa läger existerar samtidigt som internationella rapporter varnar för att uigurerna systematiskt utnyttjas i Kinas industri - för att tillverka produkter till stora företag också i Sverige. H&M gick i höstas ut och tog ställning mot situationen i Xinjiang när de försäkrade att de inte längre använder bomull från provinsen. Sedan dess har det kinesiska kommunistpartiets ungdomsförbund uppmanat till bojkott samtidigt som H&Ms app har tagits bort från flera kinesiska telefoner, där i bland Huawei.

I början av mars hade Europaparlamentet en utfrågning med EU-kommissionens chefsförhandlare av CAI. Abir ställde frågan om närmre ekonomiska relationer med Kina kommer göra det fortsatt möjligt för EU att sätta press på landet vad gäller mänskliga rättigheter och om EU-kommissionen kan garantera att det inte slutar med att det är EU som istället kommer att bli pressade av Kina. Så vitt jag hörde svarade aldrig chefsförhandlaren av CAI på Abirs fråga. Det enkla svaret på det är sannolikt att hon inte har en blekaste aning. Kina räds ingen, och ingenting. Så frågan är om EU kan fortsätta att sanktionera kinesiska medborgare och samtidigt ha ett investeringsavtal med Kina? Om H&Ms ställningstagande bemöts med bojkott är det sannolikt att andra europeiska företag kan bli bemötta på exakt samma sätt. CAI föreskriver att Kina inte får diskriminera

Moa Ryberg

Deltagare i internationella akademien och praktikant på Centerpartiets Brysselkansli

Europaparlamentet

26/3-2021

europiska företag på deras marknad, men det känns blåögt att tro att regimen inte kommer hitta andra sätt, som i fallet med H&M.

En majoritet av Europaparlamentarikerna har sagt att de inte kommer att godkänna CAI, vilket de förväntas göra om ungefär ett år. Som tidigare nämnt är det ett måste för att investeringsavtalet ska träda i kraft. Det är nästan att man skulle kunna säga att diskussionerna kring CAI förkroppsligar en ytterst sällsynt avvägning mellan hållbar utveckling å ena sidan och mänskliga rättigheter å andra sidan. Det ska bli väldigt spännande att fortsatt följa diskussionerna kring detta dilemma på plats i Bryssel.

I slutfasen av månadsrapporten blir det aningen svårt att knyta ihop säcken då jag inledde med att hylla EU:s stärkta röst för mänskliga rättigheter och någonstans i mitten ägnar mig åt att delvis kritisera EU:s ambition att sluta ett enormt investeringsavtal med Kina. Men det är ändå lite signifikant för EU, inte minst som global aktör, att ingenting är svart eller vitt. I varje lagförslag eller rapport som hamnar på Brysselkansliets bord finns det oftast antingen jättemycket bra och jättelite dåligt, eller tvärt om. I jämförelse med utrikespolitiken, som bestäms av 27 medlemsländer, är det 705 Europaparlamentariker som bestämmer i Europaparlamentet. Och det är väl tur att just jag jobbar i Europaparlamentet där det endast krävs en majoritet av goda viljor för att göra gott. Det gäller dock att tillhöra majoriteten...